

דבר ראשון

ברכת העליות ובעיותיהן

← העורך

כמעט בכל גיליון של הד האולפן החדש פזורים מאמרים העוסקים בשתי העליות המרכזיות שהתברכנו בהן בחצי יובל השנים האחרונות. זו שהגיעה מאתיופיה, וזו שמארצות חבר המדינות-ברית המועצות לשעבר. זאת הפעם החלטנו להקדיש מקום מרכזי לסיכום 'מאזנים' של העליות מהשנים האחרונות, גם כאלו שמבחינה כמותית אינן משתוות לשתיים האחרות. *ואדים דוברומיסלין* מתרכז במאזן כולל, השוואתי, של נתוני היסוד וסיכויי ההתערות של עולים משלושה מקורות טריטוריאליים-תרבותיים: עולים מארצות המערב (בעיקר דוברי אנגלית כשפה ראשונה), עולים מברית המועצות לשעבר ועולים מאתיופיה. שני מאמרים מוקדשים לצביונה הייחודי של עלייה שידעה פֶּרֶץ משמעותי במפנה המאה, ובינתיים שככה: העלייה מאמריקה הלטינית בכלל (*רנן יזרסקי*) והעלייה מאורוגוואי (*מאיה שורר-קפלן*). מאמריהן של השתיים נותנים מושג לקורא על מקור עלייה שהוסיף נדבכים חשובים, גם אם צנועים יחסית, למדינת ישראל, אך בגל האחרון השתנה הרכבו האנושי והמקצועי וגם המוטיבציה שלו להגר לארץ שונה מן המופר בעבר.

עלייה שחשיבותה ניכרת בשנים האחרונות יותר ויותר - יהודי צרפת. קרוב לוודאי שעל רקע האירועים המתרחשים בצרפת ממש בימים אלה היא תגבר ותלך; יש אף הצופים עלייה של 100,000 מארץ זו בשנים הבאות. מועט מאוד המחקר שהתמקד בעלייה זו - אולי משום שבראשית 'ההסתערות' המחודשת של יהודי צרפת על הארץ לא ברור היה לגמרי אם מדובר בהשתקעות יציבה בארץ או בחיפוש מעגן ארעי. מלבד מחקריו של פרופ' אליעזר בן רפאל, בעצמו יליד צרפת, המחקרים הנוגעים בעלייה מצרפת עוסקים בה בהיבט השוואתי. החלטנו בשלב זה להסתפק בכתבת התרשמות על אולפן באשדוד שרוב תלמידיו 'צרפתים' ובנייר עמדה שפרסמו ד"ר סבטלנה צ'אצ'אשווילי-בולוטין וד"ר סבינה ליסיצה על 'תלמידים יוצאי צרפת במערכת החינוך בישראל'. ממגמות החינוך והבחירה בין מערכות החינוך של הילדים והנוער אפשר ללמוד רבות על דור ההורים-המבוגרים.

המדור 'מחקרים בקליטת העלייה' מתרכז בעצמו בנושא נוסף: מקומה של צריכת התקשורת אצל העולים. *אנה קוטיקוב-אוליאל* עוסקת בצריכת תקשורת ברוסית אצל העולים מבריה"מ לשעבר כחלק מן המאבק שלהם לשמור על זהותם הייחודית; *ג'ילה דקס* מטפלת בנושא מרתק: ההתמודדות של עולים עם תקשורת בשפת אמם, המגיעה מחוץ לישראל, ולא-אחת מאופיינת בנרטיב שונה מזה המקובל בישראל ואף במגמת ביקורת על הנעשה במדינה. ד"ר אורלי קיים וטיאנה הירש חונכות אצלנו נושא מחקרי חדש - כמעט ראשוני בישראל, וגם פֶּעוּלם צעיר למדי: מדיניות שפה במשפחה אצל מהגרים ומיעוטים. כאן הן עוסקות בעולים מארצות דוברות

אנגלית: בגדיש ט"ו תוכלו לקרוא מפרי עטן על משפחות דוברות ערבית, באותה מגמת מחקר. ולבסוף בענייני עלייה: ד"ר אילנה שפייזמן מזכירה לנו שיש חדש - ולא בהכרח לטובה - בחזית עידוד העלייה. ארגון פרטי - 'נפש בנפש' - קיבל לידי את קידום וארגון העלייה מארצות הברית. האם זה עולה בקנה אחד עם החזון הציוני המבקש לפתוח שער לארץ לכל יהודי? האם, לצד היעילות והחיסכון המושגים בדרך זו, אין בה סכנה של העדפת מגזרים מסוימים בקהילה היהודית על פני האחרים?

במדור 'שפה וחברה', המתבסס אצלנו יותר ויותר ומפרסם מחקרים ייחודיים, אושרי זיגלבוים כותבת על השתקפות הגלובליזציה בבחירת שמות פרטים לילדים יהודים בישראל, ואסתר בהט כותבת בדרך שהיא גם רצינית וגם רוויה הומור על לשונם של בעלי מדורי האוכל. ד"ר ורד טוהר מספרת על תולדות שילובו של סיפור יהודי-לכאורה - ובעצם ממקור מוסלמי - במקראות ללימוד עברית שרווחו מעוד בחו"ל, וכיצד השתמשו בו להאדרת האתוס הציוני.

מלבד זאת המדורים הרגילים שופעים כל טוב: על הוראה בחו"ל כותבת רונית אנגל; ב'דרכי העברית' מברר למעננו ד"ר אריה אולמן את טיבם של ביטויים ומונחים נפוצים, ופרופ' אורה דודריג-שוורצוולד טוענת בהרצאה מנומקת שהעברית של היום ממשיכה את המסורת המפוארת של העברית הקדומה והישנה יותר מכפי שאנו מדמים.

המדור הדידקטי עוסק, כצפוי, בטכנולוגיה בהוראה: ציפי מזר מספרת על פרויקט ה'חדשון' המשמש את המורים והתלמידים שלנו כתחליף לשער מתחיל, שהלך לעולמו, וגם ככלי לימודי בפני עצמו, ד"ר דולי לוי וד"ר דורית רם מספרות על אופיו של פרויקט של טיפוח מיומנות השיחה בעברית על ידי יצירת קשר מתוקשב בין סטודנטים פרחי-הוראה בארץ לסטודנטים לומדי השפה בחו"ל.

לא לעתים קרובות אנחנו מפרסמים יצירות בעברית של עולים. מתוך רצון לעודד את הקשר לעברית ואת הכתיבה בה אצל עולים חדשים וישנים-יחסית, אנחנו מפרסמים סדרת שירים של מיכאל מירושניק, חובב חרוזים ובעל הומור המבליח מבעד להרהורים נוגים ורגעים של רפיון ידיים.

אנו מסבים את תשומת לבכם לב למדור הסקירות, שנעשה עשיר יותר ויותר: ד"ר רחל טוקטלי, כותבת מסורה ומי שעמדה בעבר בראש פרויקטים מרכזיים של משרד החינוך, סוקרת למעננו כתבי עת חדשים, וסמדר ברק, המצטרפת למערכת הד, כותבת על ספר העוסק בנשים מהגרות ואמנות. עדה הרצברג מדווחת על ביוגרפיה מעניינת העוסקת באחד מחלוצי העברית החדשה, בעיקר ביצירת מינוח רפואי, ד"ר אהרן מזיא.

קראו להנאתכם והגיבו - אפשר גם בפייסבוק!